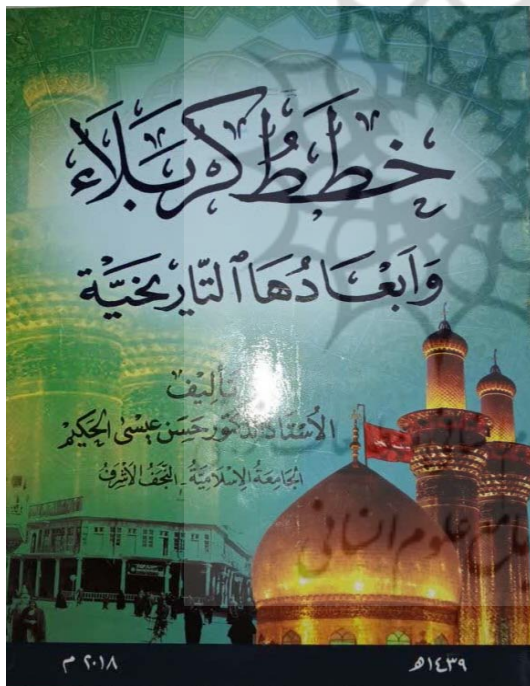

معرفی کتاب

دکتر محمدرضا فخر روحانی^۱

دکتر سیدحسن عیسی الحکیم، خطط کربلاء و ابعادها التاريخية، نجف، ۱۴۳۹ ق / ۲۰۱۸ م. ۱۱۴ ص.

کتاب مورد بررسی، یکی از تألیفات مورخ معروف عراقی به نام دکتر حکیم است. ایشان، به سبب کتاب مفصلی که بیش از ۵۰ جلد درباره تاریخ نجف نوشته، به عنوان شخصیتی جهانی شناخته شده است. کتاب مورد بررسی، پیش تر به صورت کتابچه ای کوچک در سال ۲۰۰۴ منتشر شده بود؛ از این رو کتاب حاضر، نسخه تجدیدنظر شده و توسعه یافته از متن قبلی است. به طور معمول، تصور عامه مردم از «کربلا» به «حرم مطهر

حسینی» یا صورت امروزی «شهر کربلا» برمی گردد. این کتاب، به نوعی دایرة المعارف

مختصر کربلاشناسی هم به‌شمار می‌آید که زوایای گوناگونی از شهر کربلا مورد بررسی قرار گرفته است.

مقدمه این کتاب، به‌این نکته اشاره دارد که بعضی از مستشرقان، کلمه «حج» را برای «زیارت» اماکن مقدس در عتبات عالیات به‌کار بردند. ریشه‌های این اشتباه تاریخی، به‌دلایل گوناگونی برمی‌گردد که از آن جمله، برداشت نادرست و تعمیم اشتباه کاربرد «حج» (به‌عنوان یک‌واجب شرعی با شرایط خاص خودش) به «زیارت» به‌عنوان (عمل مستحبی اما مورد تاکید) است.

در این کتاب، به‌مباحث مهمی پرداخته‌شده است. درباره ریشه‌شناسی نام «کربلا»، محققان و زبان‌شناسان زبان‌های سامی و آرامی براین باورند که معنای واژگانی آن «شهر مقدس الهی» است. لغت‌شناس و کشیش مسیحی عرب‌زبان، انستاس ماری‌الکرملی (۱۸۶۶-۱۹۴۷ م) چنین پیشنهادی داشته است و شواهد تاریخی و بین‌الادیانی هم تاییدکننده این نظر هستند.

آنچه این کتاب را از سایر کتاب‌ها و منابع صرفاً جغرافیایی متمایز می‌کند، بناکردن ادله و شواهد مطرح‌شده برحسب روایات متعدد از امام جعفرصادق (ع) است. گفتنی است که بیشترین تعداد روایات، آداب زیارت و متون زیارتی مربوط به‌حضرت امام حسین (ع) از امام صادق علیه‌السلام روایت شده است. بخش قابل توجهی از این روایات در کتاب کامل الزیارات تألیف جعفر بن محمد ابن قولویه قمی (فوت ۳۶۷ ق)، نقل شده‌اند.

یکی از پدیده‌های تأمل‌برانگیز درباره شخصیت‌ها، اماکن، رویدادها و مفاهیم دینی اسلامی، به‌ویژه شیعی تعدد نام‌هایی است که عملاً به‌صورت مترادف به‌کار می‌روند. از این‌رو، شهر «کربلا» و «حرم مطهر حسینی» نیز دارای نام‌های متعددی بوده، هرچند نام «کربلا» از فراوانی و استعمال بیشتری برخوردار بوده است. دیگر نام‌هایی که در اشاره به «کربلا» و محل شهادت حضرت امام حسین (ع) به‌کار رفته‌اند، عبارت‌اند از؛ الحائر، شاطئ‌الفرات، الطف و الغاصریه.

افزون بر حرم مطهر حسینی، اماکن دیگری هم وجود دارند که بسیار درخور توجه

هستند. بعضی از اینها عبارت‌اند از؛ تل زینبیه، قتلگاه، حائر و نیز قبور شهدای روز عاشورا. در این کتاب به‌چنین جاهایی که هرکدام در بردارنده و یادآور رویدادهای مهمی در تاریخ واقعه عاشورا هستند، نیز پرداخته شده است. پایان‌بخش کتاب، فهرستی بیش از ۹۰ منبع معتبر بوده که مورد استفاده و مراجعه بوده‌اند.

